

Ds Hanneke Siebert

Pinksterzondag. Hand. 2: 1 - 4, 14, 32-33, 1 Petrus 5: 1 - 7, 12 -14.

De actuele lezing was een gedeelte van de verklaring 'Uit Vrije Wil', van het Burgerinitiatief "Voltooid Leven" uit 2010. (zie: www.uitvrijewil.nu)

Actuele lezing:

Gedeelte van de verklaring "Uit vrije wil" van het burgerinitiatief Voltooid Leven

Wij worden allen veel ouder dan vroeger, meestal tot ons genoegen. Maar op enig moment kunnen wij tot de conclusie komen dat de waarde en de zin van ons leven zodanig zijn afgenomen, dat wij de dood gaan verkiezen boven het leven. De redenen daarvoor lopen uiteen. Soms zien we geen mogelijkheden meer ons leven in een voor ons zinvolle vorm voort te zetten en krijgen we het gevoel onszelf te overleven. Alles van waarde ligt achter ons en alleen leegte resteert nog. Soms raken we geheel afhankelijk van de hulp van anderen en verliezen we elke vorm van regie over ons eigen leven. Soms ook worden we geconfronteerd met fysieke ontluistering en een onomkeerbaar verlies van onze persoonlijke waardigheid.

Overweging

Gemeente van de Opgestane Heer,

Voltooid Leven. Op deze pinkstermorgen, dag van de voltooiing van de paastijd, leggen we het levensveld, vraagstuk van het Voltooid Leven langs de meetlat van de eerste Petrusbrief.

De vraag naar een vrijwillige en zelfgekozen levenseinde is niet nieuw, deze vraag wordt in onze tijd niet voor het eerst gesteld. Maar het blijft een waagstuk om erover te spreken. Meer dan uiterst gevoelig is het, omdat je gemakkelijk voorbij gaat aan persoonlijke ervaringen met sterven en leven. Een emotioneel onderwerp dat vraagt om een kwetsbare en open houding. Maar in het vertrouwen dat we ons aan elkaar verbonden weten, dat we elkaar dragen óók in deze zware thema's, durven we het aan.

Want de laatste decennia staat de vraag weer hoger op de publieke agenda. Begin jaren '90 pleitte professor Drion voor eenvoudig te bemachtigen medicatie waarmee je zelf je leven kon beëindigen. In 2010 ontstond het burgerinitiatief 'Voltooid Leven'. Er werd aangedrongen op verruiming van de euthanasiewet; niet alleen uitzichtloos lichamelijk lijden zou als criterium voor euthanasie gehonoreerd moeten worden, maar ook uitzichtloos psychisch lijden bij oudere mensen.

De oprechte doodswens van mensen die leven met de ervaring dat alles van waarde achter hen ligt, dat hen niets rest dan leegte. Sommige mensen lijden op hun oude dag aan het leven, ervaren slechts zinloze leegte. Met de rug naar het leven zien zij geen de toekomst voor ogen. Wanneer gezichtsvermogen en gehoor het afdalen weten, wanneer sociale verbanden afgebrokkeld zijn, iedere nieuwe morgen zich vult met diep verlangen niet meer wakker te hoeven worden. Dát gemis aan levensvuur, die schreeuw om erbarmen, dát is het dilemma dat we op deze Pinkstermorgen bij de horens vatten. Op het feest van de Geest, dag waarop het Pinkstervuur brandt, de inspiratie en geestdrift in ons aangewakkerd wordt. Dag waarop de paastijd, Opstandingstijd voltooid is, spreken wij over het vraagstuk van voltooid leven.

Het spannende aan het dilemma is dat we niet zondermeer "Nee!" moeten antwoorden. Met een stellig "Nee" gaan we voorbij aan ervaringen van mensen, ontkennen we diepe verlangens, zeggen we 'nee' tegen de vergaande autonomie, zelfbeschikking van de individuele mens. Wanneer de kerkgemeenschap dergelijke vragen resoluut van de hand wijst, vervreemd ze van de wereld waar ze zich middenin beweegt. Dicht bij de lijdende mens blijven is een opgave. Niet weglopen van de ellende die mensen ondervinden.

Maar onverschrokken “Ja” zeggen is ook geen optie, dat voelt u ook wel aan. Teveel zijn daarvoor onze waarden gericht op léven, op opstaan uit de dood. We belijden dat de dood niet het laatste woord heeft, daarin ligt onze hoop en ons verlangen.

Het komt aan dus op zorgvuldig luisteren, vragen, reflecteren. Nóg eens luisteren. En aanwezig blijven. Trouw, betrouwbaar aanwezig blijven. Tot het bittere einde ernaast blijven staan. Ook wanneer het lijden niet lichamelijk tastbaar is, trouw en vol erbarmen ernaast blijven staan.

En (!), we vragen ons af: wat zou Petrus hier gezegd hebben? Wat kunnen we, komend vanuit de Opstanding, levend vanuit de Hoop, zeggen? Wat mogen, misschien zelfs wel moeten wij in dit debat inbrengen?

Het vraagstuk is te groot en te complex om in één preek vervat te worden. Er zijn vele aspecten, invalshoeken en kijkrichtingen. Wie zich erin wil verdiepen; de PCOB, de Protestants Christelijke OuderenBond heeft er mooi en helder materiaal over uitgegeven.

Ik beperk me vanmorgen tot de mens in relatie tot de ander. De mens leeft in relatie, in verbondenheid, in een gemeenschap met anderen. “Draag zorg voor elkaar”, roept Petrus ons op.

De moderne mens ontpopt zich meer en meer als individu, als zelfredzaam, autonoom, onafhankelijk wezen. Ik neem zélf beslissingen over mijn leven. Vandaar ook dat ik dus zélf ook beslissingen neem over mijn sterven.

Dat toenemende besef dat ieder mens een individu is, doet echter niets af aan het feit dat een mens alleen méns kan zijn, in verbondenheid met anderen. Een mens is een individu, maar een mens staat niet op zichzelf. Een kénaspect van het menselijk samenleven is dat hij mens is, te midden van, verbonden met andere, individuele mensen. Basaal, fundament onder ons bestaan is de interactie met anderen. Een mens is pas mens, komt pas tot volle bloei als hij leeft met de ander. Martin Buber, de Joodse filosoof beschreef de mens als wezen dat leeft van de Ich-Du-relatie, de Ik-Jij-relatie. In verticale zin; Ik en Jij en in horizontale zin: ik en jij. Ik word Ik aan Jou. In het gelaat van de Ander, herken in mijzelf. Ik laat mij inspireren, bezielen, ik word een levende ziel door jou.

Wanneer dat gevoel van verbondenheid niet meer voorhanden blijkt te zijn, zouden we als maatschappij ons allereerst dáárover moeten buigen. Hoe kan het bestaan, dat mensen enkel leegte ervaren? Dat onze intermenselijke verbondenheid niet in staat is om die leegte te vullen? Is dat doorgeschoten individualisme, doorgeschoten zelfredzaamheid? Of is dat inherent aan de manier waarop we ons leven en onze maatschappij inrichten? Hoe kunnen we zorg-afhankelijk zijn, aan de zorg van een ander overgeleverd zijn én tegelijk van waarde zijn, zinvol leven?

De vraag naar voltooid leven stelt ons tevens voor de vraag hoe wij met kwetsbaarheid omgaan. Wat is de waarde van kwetsbare, broze mensen? Hoe versta jij jouw eigenwaarde, in jouw kwetsbare, afgetakelde en ingekrompen leven? Welk belang dichten wij in onze maatschappij toe aan mensen die der dagen zat zijn en niets anders kunnen dan wachten op de verlossing van de dood?

We realiseren ons niet voortdurend dat God zich bij voorkeur niet laat zien in kracht en grootsheid. De God van Petrus, Jezus en Israël toont zich niet in vitale mensen met enorme potentie. Hij laat zich kennen, juist in wat klein en kwetsbaar is: In een kind in een kribbe, een man aan het kruis, mensen die brood delen. Levend vanuit de hoop, komend vanuit Pasen, met de opstanding in de rug, aangevuurd door zijn Geest, levend gemaakt, vraagt dat om zeer zorgvuldig om gaan met dat wat kwetsbaar is en gebroken, met wat leeg en doods lijkt. Omdat dáárin iets van het geheim van het leven voelbaar en zichtbaar wordt. In het rafelige, gescheurde en pijnlijke worden we geconfronteerd met “wat is léven eigenlijk”?

Ons hele lange leven lang dragen we die vraag met ons mee: “wat is leven?” We zouden een vorm van levenskunst moeten ontwikkelen om telkens opnieuw, in steeds andere verhoudingen en omstandigheden die vraag te stellen; “Wat is leven?”. Die vraag mag je niet laten liggen tot je oud en der dagen zat bent. Die vraag mag je elke dag voelen en mag je voeden.

In het verlangen dat ons leven zich vullen kan met vuur en Geestdrift. In het vertrouwen dat waar deuren gesloten zijn, de wind van God deze openbreekt. Omdat je hartstochtelijk zou willen dat je leven zich zo gaandeweg vult met Geest en met Liefde, dat het voldoende zal zijn om het uit te houden in de leegte. Om niet ten onder te gaan in de confrontatie met de leegheid van het bestaan.

De Geest van Pinksteren nodigt jou uit om daadwerkelijk te leven vanuit de Opgestane Mens. Het vuur wakkert je aan om deel te nemen aan het Leven vanuit de Hoop. Het Licht van de Allerhoogste licht jou bij in het donkerste van het bestaan.

Bidden en hopen kunnen wij, dat het genoeg zal zijn. Dat we het uit zullen houden.

Kom Schepper Geest. Vandaag, en al de dagen van ons leven.

Amen.